

Panis Evangelici Fragmenta Quadragesimalia Tripartita

Ex sanctissimo Dei Verbo copiosè & sedulo collecta, Sanctorum Patrum, variorumque Auctorum sententiis & conceptibus mirificè aucta; Et Omnibus Quidem Anni Dominicis; præcipuè tamen singulis Quadragesimæ Dominicis & Feriis per binas ad minus, sæpius denas aut septenas Conciones fideli Populo ...

Lingendes, Claude de

Coloniae Agrippinae, 1689

LXVI. Quæ prima est in Evangelium de Samaritanæ: explicat totam Historiam Colloquij Christi cum ista Muliere, docetque, qua arte illam lucratus sit.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56356](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56356)

F E R I A S E X T A
 DOMINICÆ TERTIÆ
 IN QVADRAGESIMA.
 CONCIO PRIMA.

Explicatur tota Historia colloquii Christi cum Samaritanâ,
 & quâ arte Christus eam lucratus sit.

Venit mulier de Samariâ haurire aquam.
 Joann. 4.

CVM omnis generis peccatores CHRISTVS converterit dum viveret, mirabilis admodum fuit in conversione trium mulierum: Mariæ Magdalena, quæ fuit in civitate peccatrix: Mulieris in adulterio deprehensa, & Mulieris Samaritanæ. Vnaquæque harum conversionum habet aliquid peculiare; sed audeo illud dicere, mulieris Samaritanæ conversionem; habere aliquid præ cæteris mirabile. Atque ut cætera præteream; duo gravissima habebat suæ conversionis impedimenta: unum in intellectu, alterum in voluntate: unum in religione, alterum in moribus; uno ver-

bo, hæretica erat, & impudica: hæretica vel potius infidelis, erat enim Samaritana: Impudica autem, quæ post quædamque virorum conjugium in scortatione vivebat; Has autem omnes conversiones CHRISTVS effecit per gratiam, ut scias victrici gratiæ, non modò nihil esse impossibile, sed neque difficile. Verum uti dixit Pythagoras in Symbolis, neminem dicere aliquid posse de lumine, sine lumine: ita dico illud verius, neminem dicere aliquid posse uti oportet de gratiâ, sine gratiâ: Accedamus ad eam, quam Angelus vocavit gratiâ plenam. A V B M A - R I A.

QUEMADMODUM triplicem statū agnoscimus, Naturæ, Gratiæ, & Gloriæ, ita triplicem distinguere possumus Dei cognitionem, unam ut authoris naturæ, alteram ut authoris gratiæ, tertiam ut authoris gloriæ; ut authorem naturæ agnoscimus Creatorem, ut gratiæ, Redemptorem, ut gloriæ, Remuneratorem: 1. cognitio pertinet ad Sapientes & Philosophos; 2. ad Christianos; 3. ad Beatos; neque enim, ut ait Isaias, *Oculus vidit, nec auris audivit, neque in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se*, & uti dicitur in Apocal. *Nemo scit, nisi qui accipit*. Relinquamus itaque primam considerationem Philosophis; tertiam quæ gloriæ est Beatis, ut ad alteram vitam pertinentem; nos ut Christiani hærebimus in ejus rei consideratione quæ maximè ad nos pertinet, nempe in consideratione gratiæ. Sed quia illa quoque in plurima se extendit, id unum tantum hodie spectabimus, quod in hodierno Evangelio continetur, nimirum admirabilem victricis gratiæ progressum in conversione mulieris Samaritanæ. In eo autem ille gratiæ progressus consistit, quod sic Christus arte gratiæ, varijs dolis atque artificijs fugientem Samaritanam, tam pressis vestigijs misericorditer sit insecutus quasi fugientem feram, ut eam tandem quasi insignem prædam ceperit: quod nullâ aliâ ratione potero melius ostendere, quam dilucidâ totius Evangelij propositione & explicatione: ut in eo exemplo duo discamus. 1. Quibus modis soleat Deus peccatores, per gratiam capere: 2. ut sub tanto Magistro, artem lucrandi animas addiscamus: Ita enim se res habet in hoc negotio, ut qui conversi sunt, alios convertant, qui capti sunt, alios capiant: Sic mulier samaritana, postquâ conversa est, officio Apostoli functa est, secundum illud. *Ex civitate illa, multi in eum crediderunt Samaritanorum, propter Christum mulieris testimonium perhibentis, quia dixit mihi*

omnia quæcunque feci: Eodè modo cum Apostolos prope mare ita vocasset, ut caperet; illdem usus est ad alios capiendos, secundum illud, *Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum*. Sed rem aggrediamur.

Primus itaque passus fuit, præparatio gratiæ: ipsa enim semper præcedit donationem gratiæ, secundum illud Augustini; Prædestinatio est gratiæ præparatio, gratia verò ipsa donatio. Illa autem præparatio duo continet: 1. amorè creaturæ peculiarem seu electionem, quæ supponit præferentiam; 2. captationem opportunitatis, tum ut reipsâ vocetur, tum ut modo convenièti vocetur. Quod pertinet ad amorè peculiarem, seu electionem, illa insinuat in verbis S. Joannis, *Reliquit Judæam, & abiit iterum in Galilæam, oportebat autem eum transire per Samariam. Venit ergo in civitatem Samaria quæ dicitur Siebar, &c. Erat autem ibi fons Jacob. Jesus autem fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem, &c. Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Jesus: Da mihi bibere: ex quibus verbis, videas initium illius admirabilis mysterij, quod non vult Apostolus nos ignorare, quia *cæcitas ex parte contigit in Israël donec plenitudo gentium intraret*: Nam Christus relictis Judæis transiit ad gentes, & in muliere Samaritana incepit gentium vocatio, & quod mireris in infami scorto peccatis obruto, illud impletum quod postea scripsit Math. cap. 21. *Amen dico vobis quia publicani & meretrices præcedent vos in regno Dei*: Vide ergo peculiarem amorè, & electionem, quod relictâ Judæâ ad Samaritanos diverterit, & quod ex Samaria primam omnium vocavit mulierem peccatricem. Altera pars præparationis consistit in captatione opportunitatis & occasionis, quam semper Deus captat, cum amat singulariter: tunc enim non vulgari, & promiscuâ gratiâ vocat, sed singulari, & præcipuâ: quod tanti est, ut plerique, ac præcipuè Augustinus locis innumeris, existiment in eo differre gratiam*

gratiam sufficientem ab efficaci, quod gratia
sufficiens, detur indifferenter, ac sine disposi-
tionum, aut occasionum respectu: in gratiæ
autem efficacis largitione, ratio habeatur
temporis, & dispositionum, secundum illud
2. Corinth. 6. *Tempore accepto exandivite, &
in die salutis adjuvite, ecce nunc tempus accep-
tabile, ecce nunc dies salutis.* Tria notat Evange-
lista, quæ fecerunt opportunitatem, & occa-
sionem præbuerunt, colloquendi cum Sama-
ritanâ; unde ejus conversio. 1. fuit Christi fa-
tigatio, quæ causa fuit ut sederet ad fontem,
& expectaret, & veluti insidiosè operiretur:
hoc significant illa verba, *fatigatus ex itinere,
sedebat sic*: id est quia erat fatigatus,
propterea sedit, ut solent viatores, qui
cum defessi sunt, sedent, & refrigerii causâ,
ad fontem quiescunt. 2. fuit Samaritanæ ne-
cessitas, & paupertas: nam necessitas po-
tus, eam traxit ad fontem; paupertas au-
tem fecit, ut faceret ipsa per se se, quod
per ministros, aut ancillam fieri solet: itaq;
dicit textus: *Venit autem mulier de Samaria
haurire aquam*: 3. fuit hora, nempe meridies,
quod non otiosè notavit Evangelista, *Hora
autem erat quasi sexta*: quæ verba continent
causam fatigationis Christi; nam & multo tẽ-
pore ambulabat, & æstus solis fervebat: immò
potius ratio redditur, & cur mulier veniret ad
fontem levandæ scilicet sitis causâ: & Christus
solus esset, atque adessent discipuli, ut nempe
horâ urgente cibosemerent: fuit autem pru-
dentissima Domini dispensatio, ut abessent,
quando arcana quædam dicturus erat mulie-
ri, quæ coram alijs dicta, ipsi attulissent pudorem:
præterquam quòd ratio reddi debuit,
cur ab ipsâ aquâ peteret, nimirum quoniã abe-
rant discipuli. Itaq;, ne putes hæc omnia for-
tuito contigisse: quin potius qui omnia dispẽ-
sat, mentè illius divino impulsu movit, ut tunc
veniret ad aquam fontem inveniret: ut scias
humanas actiones ita dirigi à Deo, ut
quæ proponimus agenda, ita disponat
ut plerumque aliud agentes, incidamus
in ea quorum nulla erat cogitatio. Rebecca
Genes. 24. veniebat ad fontem, ut oves, & pe-
cora adquaret; ibi servum Abraham invenit,
& facta est sponsa Isaac, & avia Christi. Ve-
nerat Rachel Genes. 29. ad fontem, ut pater-
nas oves adquaret: & invenit Iacob spon-
sum, sic omnia Deo disponente. Ita Saul 1.
Reg. cap. 9. Dum Patris Asinas quærit, reg-
num invenit. Sic Pastoribus pro græge suo vi-
gilantibus Lucæ 2. annuntiatus est Christus
ab Angelo. Sic vocati sunt Petrus, & Andre-
as, jacentes rete in mare. Ita Jacobus & Joanes
retia sua reficientes. Purpurissâ illa Actor.
16. Religionis causâ paternæ venerat in sacel-
lum, quod erat juxta flumen, ubi Paulum,
& Barnabam Apostolos offendit, quos habuit
& vitæ, & fidei magistros: aliud quæsi-
erat, aliud invenit. Quod nihil aliud
significat, quam sæpè nobis immeritis, &
aliud cogitantibus, salutem contingere. Ita
videas sæpè, quæ nostræ sunt salutis,
nobis inscijs à Deo disponi: unde ad nostrum
propositum Cyril. lib. 2. cap. 80. dicit Domi-
num fecisse ad modum jacentis retia ut passe-
res capiat. Primus itaque victricis gratiæ passus
est captatio opportunitatis, & ejus præpara-
tio. Transeamus ad alterum.

Secundus igitur passus est ipsa gratiæ do-
natio: Prima autem gratia quæ datur, est gra-
tia præveniens, seu excitans tam in intellectu,
quàm in voluntate, quam sæpè per gratiam
externam producit: & sicut in præparatione
est electio, ita etiam in donatione sæpè est
favor & gratiæ singularitas. Capatâ igitur
misericorditer occasione, ipse Christus præ-
veniendo inchoavit, idq; postulando. *Dicit ei
Jesus, da mihi bibere.* Vide prævenientem gra-
tiam, & gratiam peculiarem: prævenientem
quidem, quia ipse primus loquitur
& sermonem auspiciatur: nam nisi præ-
veniret,

veniret nihil fieret: creatura enim à Deo potest se ipsam avertete, sed per se ipsam de reditu cogitare non potest: unde necesse est ut ipse præveniat: vide autem peculiarem gratiam, quia sic vocavit, ut postulare videretur; & sic egit, ut suavius impelleret. *Da mihi bibere.* Sitiebat quidem, quia nostras passiones induerat, & dictum est, quia *fatigatus sedebat sic supra fontem*, sed siti suæ, multis modis providere poterat. Verùm qui Angelis imperare poterat, maluit ab adulterâ peter e: sic enim hominim diligit salutem, ut quòd nostrâ summoperè interest, quodque pluribus titulis & modis jubere potest, etiam precibus flagitet. Vide autem quid petat, cum dicit, *Da mihi bibere*: Nam ut scias sitim corpoream non effecisse ut aquam peteret quam biberet, post multum temporis, nec bibit, nec oblatos à discipulis cibos accepit. Non igitur petivit aquam ut biberet, sed sitivit ut peteret; petiit autem ut sic petendo, ipsam præveniret; non potuit autem meliùs prævenire, quàm ut ex eo ipso, quod agebat mulier, occasionem acciperet; venerat enim alia, ut aquam hauriret, & idèò petiit ab eâ. *Da mihi bibere*: pacifica & simplex petitio; non imperat, non jubet pro imperio; & in eo est suavitas gratiæ quod non cogat, non vexet, sed postulet, & quasi blandiendo. Ad hæc non postulat à te, quod facere non possis, immò quod facile non possis; tantùm enim petit bibere, ac petit propè fontem, & petiit ab eâ quæ haustura venerat, quæ omnia ad suavitatem gratiæ pertinent: in eo igitur est gratiæ præventio, quòd Christus eam expectarit, & quòd primus sit ei locutus: Suavitas autem in eo est, quòd ita sit locutus, nempe petendo, & ex eo quòd ipsa poterat, & quòd erat factura, occasionem acceperit.

Tertias passus gratiæ est directio, quæ omninò tendit ad consensum, & ad effectum, qui requiritur; ut hoc bene intelligatur, No-

ta. Gratiæ vocantis seu excitantis duplicem esse effectum unus est planè necessarius, qui nunquam deest, & est à nobis inde pendens estque in intellectu illuminatio seu auditio, & in voluntate excitatio, seu attractio, hæc enim gratia per se efficit formali effectum, secundum illud, *Nemo venit ad Patrem, nisi per me.* Et id significatur per illa *Dixit ergo ei mulier Samaritana*: ubi particula (*ergo*) illationem continet, & significatur causa cur Christo mulier locuta sit, quia nempe Christus ab eâ bibere petiit: hic est enim primus gratiæ effectus, ut sic vocet ut audiat; sic illuminet ut nò lateat, sed videatur; unde anima sic vocata, sic illuminata, dissimulare non potest se esse vocatam & illuminatam, *dixit ergo ei mulier Samaritana.* Alter effectus est consensus, qui cum à solâ gratiâ non pendeat, sed etiam à libero arbitrio, propterea non semper sequitur idèòque non est necessarius, sed liber, quia pendet à libertate non quidem solâ, sed etiam à gratiâ: iam ut ille effectus de facto sequatur, facit directio gratiæ, quod ut intelligas.

Nota 2. Cùm gratia sit motus in intellectu, & voluntate, hoc est, actio quædam intrinseque potentiâ. ita sæpe dari, ut statim transeat, & tunc ratò suam habet effectum, quia statim animus ad alia transit, & impulsus illius obliviscitur: itaque ut de facto suam habeat effectum, oportet ut illa motio diutiùs duret, ut anima illius non obliviscatur, neque aliò se divertat: uti enim Dæmon quos primâ aggressione non superat, eos tandem assiduitate debellat, nemo quippè, ut ait S. Ambrosius, diu fortis est; idem contigit in gratiæ donatione: ejusdem namque vocationis continuatio, consensum tandem extorquet. Deinde quia plura esse possunt hujus effectus impedimenta, interius, & exterius, propterea indiget anima auxilio quodam peculiari, quo

quo illa impedimenta aut removeantur, aut superentur, & illud auxilium pertinet ad directionem: illa autem impedimenta sunt in causâ, quominus sequatur effectus, qui non est alius quam consensus voluntatis, aut ipsa effectio, ad quam exigitur voluntatis consensus: Illa autem directio eò major est, quò minus animam deserit Deus, eam ad singulos passus sequens, ne aberrer. Et hunc gratiæ effectum habemus insignem si unquam in Samaritanâ, quæ cum plura haberet impedimenta, interiora, & exteriora, & omnibus modis se gratiæ præripere conaretur, Christus eam omnibus modis, & iisdem vestigijs insecutus est, nec unquam deseruit, donec assensum expressit, & effectum habuit quem intendebat, nempe totalem ejus conversionem, & per eam suorum etiam civium reductionem. Vide itaque quomodo modis omnibus fugientem sic insecutus sit, ut tandem ceperit, non aliter quàm solent venatores varias ferarum declinationes insequi: & his positis.

Adverte primam mulieris Samaritanæ fugam, cujus fundamentum, & occasionem continent illa verba: *Dixit ergo ei mulier Samaritana: Certè dissimulare non potuit, neque tacere; Christus enim eam prævenerat, & ei primus locutus fuerat: sed cum ab ea potum petijset, & illa esset Samaritana, propterea ita petenti respondit, ut sequitur: Quomodo eni Iudæi cum sis, bibere à me positis, quæ sum mulier Samaritana? Non enim cointuntur Iudæi Samaritanis: quibus ut dixi ostenditur prima ejus fuga, quâ gratiæ obedire detrectat. Certè gratiam impedire nemo potest quin detur, hoc enim pertinet ad supremum Dei in animam dominium, ut ei loqui possit, & eam movere; itaque nemo impedire potest, ne sibi Deus loquatur, aut facere, ut sibi loquentem Deum non audiat: Sed quilibet gratiæ obniti potest, quilibet potest non parere. Cum enim*

Deus sit Dominus animæ, impedire ipsa non potest, quin ei loquatur; sed cum anima sit Domina sui arbitrij, recusare illa potest vocantem. Samaritana non potuit impedire Christum, ne à se aquam peteret, sed illa potuit aquam petenti recusare. Verùm cum duobus modis anima refragari possit, uno modo plane inurbano, ut olim Pharao Exodi 5. *Quis est Dominus, ut audiam vocem ejus, & dimittam Israël? Nescio Dominum, & Israël non dimittam, & ille populus de quo Ieremias cap. 2. A saculo confregisti jugum meum, rupisti vincula mea, & dixisti, non serviam: alio modo minus in speciem inurbano, sed falsâ ratione se regendo: Ita Sponsa Cantic. 5. *Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos? Utroque modo resistere visa est Samaritana, quæ quidem aquam Christo petenti non denegavit, sed tamen petenti non concessit; quin immò, exprobravit petenti quòd peteret, causâ etiam additâ, quod cum Iudæus esset, non deberet aliquid petere à Samaritanâ. Nemo certe est, qui ignoret Samaritanos non fuisse Iudæos, sed ab Assyriâ & alijs Paganorum terris translatos, Deos suos patrios coluisse, & fuisse Idololatrias, licet aliquid ex Iudaicâ religione suæ miscuissent. Nemo item est qui nesciat illos in monte Garisim templum æquificasse, ut suos, à templo Ierosolymitano averterent; unde maximum Iudæorum odium adversus Samaritanos: Hâc itaque occasione usâ mulier illa Samaritana Christo exprobrat, quòd cum passim Iudæi, omne commercium cum Samaritanis refugerent, ut ne quidem cum illis tractare vellent, quod significant illa verba: *Non enim cointuntur Iudæi cum Samaritanis, (hoc enim odium, non à Samaritanis, sed à Iudæis) exprobrat, inquam, quòd cum ipse Iudæus esset, quod facile, & ex habitu, & ex sermone deprehendebat, ab illâ potum peteret, quam esse mulierem Samaritanam***

facile nosse poterat, & ex loco vicino, unde ipsa venerat, & ex habitu. Atque hic primus fuit fugientis mulieris flexus: sed Christus qui capere illam volebat, fugientem sic insecutus est.

Respondit Iesus, & dixit ei, si scires donum Dei, & quis est, qui dicit tibi, Da mihi bibere: Tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam vivam: Duo dicit. Primum se non petere ut indigentem, immò se ita petere, ut ipsi occasionem det melius aliquid petendi; unde ait, *Si scires donum Dei, & quis est, qui dicit tibi, Da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo,* quasi diceret, non tam peto, quam offero: ita, tu potiùs petere deberes, quod & ego cupio. Alterum, se damnare inurbanam ipsius reculationem, cum addit, *& dedisset tibi aquam vivam;* id est, non fecissem, ut tu fecisti, quæ aquam postulanti denegas: quia si petivisses, ul. rò tibi dedissem: verùm non qualemcunque aquam, sed illam vivam. Cæterùm quoniam præcipuum, & primum gratiæ officium est illuminare, propterea illam paulatim instruit de mysterijs: Itaque in illis verbis obscure indicat mysterium, se nempe datum à Patre hominibus in donum: unde dicit, *Si scires donum Dei:* Etenim de se loquitur: Sed addit se ignorari, unde dicit *si scires:* ostendit autem se esse Filium Dei unde se vocat *donum Dei,* quo nomine Patrem, significat: In quibus verbis duas includit consequentias: prima est, si sciret mulier, peteret: altera, si peteret, ei daretur: primam quidem; nam si sciret ipsum datum à Patre in commune bonum, ad hæc, illum ipsum esse Filium Dei, sanè ipsa ab eo peteret salutem, quam dare potest, quia Filius Dei: Alteram verò, peteret salutem quam daturus esset, quia ad hoc datus est hominibus: prima certa est: nam: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam:* alte-

ra non minus. *Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum:* loquitur autem in tertiâ personâ ex phrasi Hebræâ, & hæc locutio modestiam habet & gravitatem: Hæc quidem perfecte non percipiebat mulier Samaritana, sed verborum magnitudine alliciebatur ad fidem, & ad majora de Christo percipienda, quam priùs conceperat, quem hominem vulgarem, & ut unum ex Iudæis existimabat.

Hinc discite, primam animæ fugam sic obstrui; & vocationi Dei, & gratiæ prævenienti vim addi, si intelligat anima, primo quis sit ille qui vocet, secundo quam gratuitò, & misericorditer vocet, *Si scires donum Dei, & quis est, qui dicit tibi, da mihi bibere.* Tertio quæ sit illa quæ vocetur, nempe rerum omnium egens, & ita misera, ut nesciat quo statu sit, nec suam miseriam norit, nec modum ab eâ se liberandi: adeò ut vix etiam petere possit se liberari, quod significant illa verba. *Tu forsitan petisses ab eo.* Quarto ad quid vocetur: *Et dedisset tibi aquam vivam:* sub quo symbolo Spiritum Sanctam designat, & vitam æternam, uti postea se se explicat: Quintò quam id facile habere posset, & quam certò: facile quidem, scilicet si peteret: certo autem, quia dedisset: Equidem si hæc omnia scivisset Samaritana, forsitan petivisset, ut scias liberum esse arbitrium, quod ita movetur ut petat, ut tamen possit non petere: unde dicit. *Tu forsitan petisses,* quod non diceret, si omnis qui movetur ut petat, temper defacto peteret, aut necessariò peteret: sed si petivisset obtinisset, unde subditur, *& dedisset tibi:* ut scias promptitudinem Dei ad dandum: Neque enim facienti quod in se est Deus denegat gratiam: nunquam autem deest petendi facultas, neque petenti necessaria gratia denegatur, secundùm illud Tridentini: Facere quæ possis, & petere, quod non possis. Sed ut melius

lius gratiæ virtutem atque efficacitatem cognoscas.

Vide alterum fugientis Samaritanæ flexum, & fraudem & fugam. *Dicit ei Mulier: Domine neque in quo haurias habes, & puteus alius est: unde ergo habes aquam vivam?* Cùm se mulier subaccusatam videret inurbanitatis, quod ei aquam ordinariam denegasset, à quo, si ipsa aquam petivisset; longè meliorem ordinariã & naturali accepisset; aliunde tamen spe aliquã traheretur, vel sciendi, vel habendi ejusmodi aquam vivam; nam CHRISTVS tantum non obtulerat, cùm dixit, *forstian tu petisses ab eo & dedisset tibi aquam vivam*: Jam fit, urbanior, unde non ut priùs exprobrando, Iudæum appellat, sed Dominum: Propter spem verò concepam, & desiderium, jam fit curiosa, sed cum dubitatione: *Neque in quo haurias habes & puteus altus est: unde ergo habes aquam vivam?* Non quidem intellexit quid CHRISTVS voluerit: ipsa enim intellexit de aquã materiali: ille autem de spiritali: sed tamen non neglexit, verùm aliquid magnam suspicata, plus interrogat, ut plus sciat: movet tamen difficultatem, & quasi impossibilitatem obtendit: Itaque & accedit, & recedit: ut scias fugæ similitudinem, sed artificiosã: Nam nec negat quod CHRISTVS dixerat, se daturum fuisse aquam vivam: nec approbat, quia indicat impossibile, cùm nec CHRISTVS habeat vas, in quo hauriat, & puteus altus sit: Quia tamen aliunde aliquam habere potuerat, propterea interrogat, & an aliunde habeat, & unde habeat, ait enim: *Vnde ergo habes aquam vivam?* propterea addit. *Numquid tu major es Patre nostro Jacob, qui dedit nobis puteum, & ipse ex eo bibit, & filij ejus, & pecora ejus?* Vult dicere, se nescire unde habeat illam aquam vivam, quæ melior esset illã aqua putei: Nam si fuisset aliqua, hanc Jacob habuisset, cùm tamen ipse non alia aqua usus fuerit, quàm ista,

quàm & filiis suis comunicavit, & pecoribus suis: fuit itaq; omnium optima, cùm ipse, & filij ejus biberint: fuit quoq; copiosissima, quæ pecoribus ejus ad aquandis suffecerit: quare signum est, inibi non esse aliquam aliam meliorem. Caterùm vide alium gratiæ vincentis effectum: paulatim mansuescit fœmina, & ostendit se aliquid magni concepisse ex Christi verbis: immò paulatim accedit, nec se ab eo tam aversam ostendit, ut initio: itaq; se indicat habere cum illo communem Patrem, cùm ait, *Numquid tu major es patre nostro Jacob*: vide igitur in universum, quid divina vocatio efficiat in anima, in continuatione, & iteratione gratiæ: Nam Deus paulatim animæ se aperit, uti cùm Sol se paulatim subtrahit à nube: Tum ipsa fit tractabilior: nam de rebus divinis, de que eo quod proponitur, habet majorem opinionem: Iam incipit dubitare, propius accedit, & majori lumini, & clariori doctrinæ dat occasionem.

Sed ad Christum redeamus, ac videamus quomodo fugientem sit in securus: Duo Mulier quasi negare visa fuerat: Primum, Christum posse dare aquam, cùm non haberet in quo hauriret, & puteus esset altus: alterum posse dare aquam vivam, & istã meliorem, eò quòd non esset major Patriarcha Jacob, qui aquam non habuit meliorem, quia nec pro se, nec pro aliis alterã usus est:

Huic geminæ negationi respondet Christus, atque asserit, & se habere aquam, & eam esse istã meliorem: unde facile ostendit se esse majorem quam Jacob: vide autem discrimina, & præcellentiam aqua quam pollicetur, supra aquam putei Jacob.

1. Discriminamen in his verbis continetur: *Respondit Iesus, & dixit ei: Omnis qui bibit ex aqua hac sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: id est: Aqua hujus putei non perfectè extinguit sitim, nã qui eã bibit, eam iterum sitire necesse est,*

uti patet experientiã : Aqua verò quam pro-
mitto, sitim omnem aufert, quia qui eam bi-
berit, non sitiet in æternum. Et accommo-
datè loquitur ad necessitatem mulieris, quæ
cogebatur quotidie haurire aquam, & ad pu-
teum venire : unde allicitur ad eam aquam desi-
derandam, quâ haustâ non cogatur quotidiana
labore se consumere in ea iterum hauriën-
da. Porro hæc præstantia ostendit eam aquam
esse materialem, aut elementarem, sed alteri-
us rationis, & per illam intelligit Spiritum
Sanctum : Sed nõ est huius loci, vel temporis id
uberius explicare : sufficiat locus Ioan. 7. *Si
quis sitit, veniat ad me & bibat : qui credidit in me,
sicut dicit Scriptura, flumina de ventre eius
fluunt aqua viva : hoc autem dixit de Spiritu,
quem acceperunt erant credentes in eum.*

2. Discrimen in his verbis continetur, *Sed
aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aqua salien-
tis in vitam æternam* : Duæ sunt præstantiæ :
una quod aqua illa data, fiet fons, quod
non fit in aqua quæ bibitur : simulque ratio
datur, cur non sitiat, qui bibit ex illa, quia
in se fontem habet : Item docetur unde ha-
beat aquam, cum fons ille haberi possit,
qui autem fontem habet, aqua carere non
potest.

3. Discrimen est, quod reddat eos qui bi-
bunt, immortales, quia tanta est virtus aquæ
in bibente, ut eum suo impetu impellat, &
extol'at in vitam æternam, qui omnes effe-
ctus Spiritui Sancto facile possunt applicari :
ille enim fons est Spiritus Sanctus : aqua au-
tem huius fontis sunt gratia, & alia dona, quæ
gratiam infusam, & charitatem consequun-
tur; charitas autem infunditur in nobis, *per
Spiritum Sanctum qui datus est nobis* : dicitur
autem hæc aqua salire in vitam æternam, quia
salire nos facit, dignosque efficit, ut vitam
æternam consequamur; quod habet ab im-
petu, & virtute principij cui nos conjungit, pec-
catum suum agnosceret, ac confiteretur,
nempe à tribus Divinis Personis quibus nos

unit. Hic etiam vide novum gratiæ vocantis
effectum : ubi enim anima facta est attentior,
paulatim majora audit; unde sic afficitur, ut
incipiat bonum desiderare. At vide.

Tertiam Samaritanæ fugam planè artifi-
osam : Etenim in speciem credere visa est,
quod à Christo dictum est de aquæ illius præ-
stantia : Itaque petit ipsius rei experimentum,
Domine da mihi hanc aquam, Cum enim
dixisset, quod si peti videret tam eximiam aquam,
eam fuisset acceptura, idè petit, ut veri-
tatem promissionis ipsius experiatur : Sed
præsertim hoc dicit ex curiositate, ut videat
qualis sit illa aqua, ceterum nec satis percipit,
qualis sit, nam & putat materialem, &
quæ tollat sitim corporis; & affectu imperfe-
cto illam desiderat, atque postulat, scilicet
ob utilitatem temporalem, ut deinceps non
sentiatur laborem hauriendi, quotidie venien-
do ad fontem; *ut non sitiam* (inquit) *neque ve-
niam huc haurire* : cum tamen Christus ejus
animam altius vexisset, pollicendo aquam
salientem in vitam æternam.

Neque ita fugientem Christus deserit, nam
cum huius declinationis causa, vel occasio
fuerit, quod perperam intellexisset quæ sibi
à Christo dicta fuissent, & quod imper-
fectè cuperet quod videbatur, huic malo
voluit. Quoniam igitur ea intelligendi, &
volendi imperfectio, ordinariè procedit
ex mala dispositione subjecti, & ab im-
pedimento quod est in creatura; hinc fit
ut Christus prudenter ad causam impedi-
menti accedat : Et quoniam Mulier res
spirituales, atque divinas, capere non po-
terat, quia gravi carnis peccato oppressa
erat (neque enim *animalis homo percipere
quæ sunt Spiritus Dei*; hinc factum, ut ad
removendum impedimentum, morbi cau-
sam pius medicus se converteret. Quare ut
peccatum suum agnosceret, ac confiteretur,
sic ad mulierem loquitur, *Vade, voca virum
tuum,*

num. & veni huc: Sciebat eam non habere virum, sed adulterum; eam tamen induxit, ut proprium peccatum fateretur, & humilitate confessionis, disposuit, ut illuminaretur; propterea ut ipsa confiteri saltem inciperet quod non cogitabat malum, in memoriam revocavit, & occasionem dedit loquendi, & occulta aperiendi: quod Christo successit, ipsa enim rem confessa est.

Sed vide quartam mulieris fugam: Sic rem falsa est, ut tamen imperfectam fecerit confessionem: *Respondit mulier, & dixit, Non habeo virum*; Sic sanè locuta est ne aqua illius dilationem pateretur, & ne ex occasione mariti vocandi quod rei afferret moram, Christus acciperet excusationem negandi beneficium. Negavit quidem se habere maritum, sed nihil de adultero confessa est, quod Christus exigebat; partem itaque dixit, alteram dissimulavit. At vide quomodo fugienti Christus occurrerit: Cum enim mulier putavit se CHRISTVM ed perduxisse, ut rei quam erat pollicitus, experimentum facere teneretur, ferè capta est, nam quod mulier artificiosè inceperat CHRISTVS persequitur, & absolvit, confessionis ipsius principium confirmans: *Benè dixisti, quia non habeo virum*: sed quod ejus confessioni defuit, & occultum erat, consequenter supplet, ac manifestat, dicens, *Quinque enim viros habuisti, & nunc quem habes, non est tuus vir: hoc verè dixisti*: nempe te virum non habere, quia ceteri habeas aliquè, ille tamen, non est tuus vir: quibus verbis declaratur occultum mulieris adulterium. Non utitur autem verbis inceptantibus, quia satis erat ad pudorem, rem occultam revelare: revelata autem, non tam ut illius insimularet incontinentiam, quam ut ei indicaret quis esset, & paulatim eam ad sui fidem alliceret.

Ceterum ut videas operosam esse peccatoris conversionem, vide novam mulieris se læ propipientis fugam, atque flexum. Quis

enim non putasset ipsam captam fuisse occultorum manifestatione, præsertim cum crimen suum fateatur, unde CHRISTVM vocat Prophetam: *Domine, ut video, quia Propheta es tu*, & veritatem fateretur, & adulterium; & honorat veritatis authorem, eum appellando Prophetam, seu divinitus edoctum: & cum valere videatur ejus confessio, unde ad majorem transit illuminationem: Tamen declinavit astutè, quæstionem difficillimam proponendo, ut sermonem de mala sua vita evitaret, & alio Christum deduceret: *Patres nostri in monte hoc adoraverunt, & vos dicitis, quia Hierosolymis est locus, ubi adorare oportet*: Vide artificium: r. enim ne diutius immoraretur in suorum vitiorum consideratione, ad aliam transit quæstionem: Deinde ut suis faveat ostendit Samaritanos niti exemplo Patriarcharum, quia in monte Garizim adoraverunt, ut Abraham, & Isaac, & Jacob; Iudæos autem tota opinione niti: unde ait, *Et vos dicitis, quia Hierosolymis est locus, ubi adorare oportet*. Porro quæstionem proponit de celeberrima controversia, quæ erat inter Iudæos & Samaritanos, de loco sacrificandi: cum enim non liceret ubique ex lege sacrificare, ex præcepto Domini, Deuteronom. 12. *Ad locum quem elegerit Dominus: DEVS vester, de cunctis tribubus venietis: & offeretis in loco illo holocausta, & victimas vestras, decimas, & primitias manuum vestrarum, & vota, atque donaria, primogenita bouum, & ovium*: Iudæi hunc locum adorationis, seu sacrificii, templum Hierosolymitanum affirmabant esse, ut Salomon, & Reges sacrificia obtulerunt, & ubi erant legitimi & summi Sacerdotes: è contrariò Samaritani in monte Garizim, loco totius Samariæ eminentissimo, prope Sichar, templum ædificarunt, ubi Deo sacrificabant, eumque esse locum à Deo electum contendebant: eratq; permolesta, &

continua controversia inter Iudæos & Samaritanos, quis locus esset ex duobus legitimus adorationis, seu sacrificii: Hæc ergo mulier putans Christum esse Prophetam, huius controversiæ resolutionem ab eo postulat: quem enim experta fuerat occulta revelasse, eundem putavit idoneum esse huius controversiæ iudicem.

Sed Christus ut fugæ mulieris occurreret, ex proposita quæstione occasionem arripit, eam de summis rebus instruendi, & amplius illuminandi; atque ante omnia sibi haberi postulat, ut Prophetæ, & quem ipsa experta est scite occulta: unde eum interrogat, ut Prophetam: *Dicit ei mulier, Domine video quia Prophetæ es tu: Patres nostri in monte hoc adoraverunt, &c.* Ait itaque Christus: *Mulier crede mihi;* Prophetam se probarat: itaque fidem potuit exigere: ad hæc, si illa nitebatur Patrum autoritate; cum iste se probasset majorem quàm Iacob Patriarcham, etiam fidem sibi dari, potuit exigere: Hoc posito.

Docet 1. Ut mulieris interrogationi responderet, illam de loco adorationis contentionem cessaturam, & è medio tollendam, quia neque in monte Garizim, neque in templo Hierosolymitano, erit adorandus Deus: *Venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitur Patrem:* Prædicit utrumque cultum tollendum, & Iudæicum, & Samaritanum: Erit quidem cultus divinus, ait enim, *adorabitur Patrem:* sed neuter erit quia neque hîc, neque illic, quoniam uterque cultus cessabit & orietur perfectior: hoc indicat vox (*Patrem*) quâ ut ait Cyrillus indicatur etiam Filius: quod Iudæi explicitè non faciebant non enim distinctè Patrem, & Filium norant, multò minus adorabant. Abba, Pater.

Docet 2. Præferri Iudæos Samaritanis, & solvit propositâ à muliere quæstionem: *Ves ado-*

ratis, quod nescitis; nos adoramus, quod scimus, quia salus ex Iudæis est: Id est vera est fides Iudæorum de uno Deo, & illis facta est promissio de Messia, & de Redemptore: Falsa fides Samaritanorum, quia Dei unitatem nesciebant: Ad hæc insinuat, non ex eadem causâ cessaturum cultum Iudæorum autem cultus, propter imperfectionem.

Docet 3. Qualis ille tertius cultus futurus sit, qui introduceretur remoto cultu, & Iudaico, & Samaritano: *Sed venit hora, & nunc est, quando veri adoratores, adorabunt Patrem in spiritu, & veritate:* Docet itaque licet plures & futuri sint qui Deum adorent in spiritu & veritate: Quare nec gentiles futuri erant, veri adoratores, nec Iudæi: sed illi tantum qui adoraturi erant in spiritu & veritate.

Ut hoc benè intelligatur, Adverte duplicem cultum cessaturum Iudæorum, & Samaritanorum; horum quidem, quia falsus; nam falsos Deos colebant; est enim unicus DEVS verus, Illorum autem, non quia falsus, sed quia non spiritualis, totus enim consistebat in ceremoniis corporalibus, per hostias corporeas, quæ in unico templo offerebantur. Ratio autem fundamentalis est, quia oportet cultum esse Deo convenientem, & proinde esse verum, & spiritalem: Id significant illa verba, *Spiritus est Deus: & eos qui adorant eum, in spiritu, & veritate oportet adorare:* Nec cessarius itaque fuit tertius cultus introducendus, qui Samaritano opponeretur, quo iam esset in veritate; & Iudaico, quoniam in spiritu, contra umbras & figuras: *Nam & Patres tales quæris qui adorent eum: Veri enim adoratores adorabunt Patrem, in spiritu, & veritate.* Erit enim veritas, quia DEVS adorabitur: Erit adoratio in spiritu, quia DEO non offerentur res corporeæ, umbræ & figuræ, nec in iis servietur, sed in actibus virtutum, qui ex Spiritus sancti gratiâ procedunt.

Cum nihil haberet mulier quod responderet ne tamen omnino victa esset videretur, hanc eam sextâ vice fugere, atque elaborata est: Itaque quasi vel non sibi planè esset satis factum, vel quæ dicta erant, non intelligeret, rem totam, & quæstionis definitionem, in aliud tempus differt, nempe ad adventum Messia: *Dicit ei mulier: scio quia Messias venit*; id est venturum Messiam scio illud enim præsens venit vim habet futuri & particula, *quia*, declarationis est, ac si diceret, scio quia venit, aut scio venturum: Etenim Samaritani, cum quinque libros Moysi reciperent, Christum venturum credebant: In libris enim Moysi, promissio Messia continetur, juxta illud Ioan. 5. *Si crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi, de me enim ille scripsit.* Pergit mulier: *Cum ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia*; sperabat nempe Christum, legem, & doctrinam expositurum, ut doctorem insignem; nec ipsa fallebatur, quamvis esset aliter docturus, quam ipsa putabat. Habebat quidem Christum, præsentem, & docentem sed non agnoscebat: Verùm ut duo Discipuli euntes in Emmaus, etiam si eorum oculi tenerentur, ne eum agnoscerent, miros motus loquente Christo in se sentiebant: unde dixerunt, *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur in viâ, & aperiret nobis Scripturas?* Ita mulier ex Christi præsentia, & colloquio miros in se motus sentiebat, & ita mota est desiderio ad ventum Messia: Imò dum dicit; *nobis annuntiabit*, præsentit se eum esse visuram: Et verò non est deceptus affectus illius, neque suo desiderio frustrata est; nam & ipsum Messiam vidit, & agnovit, & ab ipso edocta est uti speraverat.

At Christus tam multiplici fugâ, & lapsu mulieris, affectus tadio, cum variis affectibus, & diversis illuminationibus eam disposuisset, tandem uno verbo rem confecit, seque illi aperuit quis esset: *Dicit ei Iesus. Ego sum qui*

loquor tecum: Mira dignatio! quod Christum ludæistoties petentibus, atque interrogantibus, dicere denegavit (Ioan. 10. *Quousque animam nostram tollis, si tu es Christus, dic nobis palam*:) Illud mulieri Samaritanæ, infimæ conditionis mulieri, & adulteræ, ultro aperuit, & se Christum esse fassus est, atque Messiam, & simul atque verbo exteriori aures ferit, mentem ejus & affectum cælesti lumine & dono spiritali imbuit, ut quod exterius audiebat, interiùs perciperet & crederet: quod ipsa cumulatissimè fecit, & præda facta est Salvatoris, unòque verbo res omnis confecta, & peracta conversio & morum, & fidei, & religionis. Ac ne dubites; Vide quæ eius conversionem sic factam secuta sunt.

Reliquit ergo hydriam suam mulier, & abiit in civitatem, & dicit illis hominibus: Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcumque feci: numquid ipse est Christus? In quibus verbis Evangelista triplicem veræ fidei fructum complexus est, quod denotat particula illationis *ergo*; *reliquit ergo hydriam suam mulier*: quæ significatur quod præcessit causam esse sequentis sententiæ, ac si diceret: *Quia audivit à Christo, quod ipse esset Messias; propterea relicta hydriâ abiit*: & quæ sequuntur: ut scias vim admirabilem esse, atque efficaciam gratiæ quæ saxea corda emolliat, & incredulorum mentes, ac peccatorum voluntates, ad se potenter, & citò convertit.

Primus fidei fructus fuit magna morum mutatio: quæ enim antea parum aquæ, Christo sitienti, & petenti denegarat, jam propter eum, & hydriam & funem reliquit, fortasse quia Discipulos de civitate cibos emisse cognoverat, quos dum cibum cum magistro caperent, hydriam egere posse judicavit; eam itaque in ejus, ac discipulorum usum reliquit: Ad hæc cui toties venire ad fontem, etiâ ut sibi aquam hauriret, grave erat; jam redire ad civitatem, & iterum ad fontem, ubi Christus

Christus manserat, reverti, non laborem importunum, sed requiem potius reputabat.

2. Fidel ipsius fructus fuit rerum temporalium neglectus: nam & sitim suam oblita est, nec curavit aquam haurire, immò & hydriam & funem reliquit, imitata Apostolos qui relictâ navi & retibus, secuti sunt Dominum. Vt enim illi cùm audissent se factos esse piscatores hominum, nihil morati sunt naves & retia, quibus pisces caperent; sic ista mulier haustâ & acceptâ, quam Christus promiserat, aquâ spiritali, saliente in vitam æternam, nihil morata est aquam materialem, sed relictâ apud puteum hydria, nihil respondens Domini verbis, properat in civitatem, facta, ex muliere adultera, Apostola: Et hic est

3. Fidei fructus, nempe studium impertendi aliis in ventam veritatem: ea est enim natura veræ cognitionis Christi, ut qui eam nactus fuerit, nihil prius habeat, quàm illam plurimis communicare. Ita hæc mulier ubi credidit, reliquit hydriam suam, & cum illa sine mora abiit in civitatem, quia ibi plures erant; & dicit illis hominibus, *Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia, quacunque feci: numquid ipse est Christus?* In ea impletum est quod dixit David, *Credidi, propter quod locutus sum.* Et Paulus Roman. 10. *Corde creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem, & propriam, & aliorum.* Vide autem qua prudentia, & quo zelo suis Christum prædicet; In eo consistit ejus prudentia, quòd primò miraculum narrat, ut hac ratione eos ad fidem disponeret; sic enim apud se statuit, cùm per revelationem secretorum ad fidem impulsâ sit, ipsam eundem apud eos effectum habituram: propterea illis narrat quomodo ei omnia, quæ ipsa fecisset in vita, dixisset: Ac ne dubitarent de miraculi veritate, eos ad experientiam invitat: *Venite, inquit, & videte hominem:* confidebat enim si ad Christum venirent, eum & doctrinæ suæ propter verbum mulieris, testimonium præhiben-

& potentia verbo illos conversurum, ut ipsa deinde contigit: cùmque ipsa crederet esse Christum, eos ad probandum invitet, an esset Christus: Non itaque simpliciter affirmat illum esse Christum, sed ex narrato miraculo, iudices facit, *numquid ipse est Christus?* quæ ratione id ipsis facilis persuasit: Item non dixit, *Ite, & videte, sed venite;* ut majorem fidem mereretur, quasi ipsa etiam testis velle accederet. Zelus autem in eo fuit, cùm quòd ubi primò agnovit, non remansit, sed relictâ hydria ad alios perrexit, ut eos tãti bonifaceret participes: Deinde nec suo nomini ac famæ pepercit, neque enim dissimulavit se esse in illicitis amoribus, cùm hæc omnia narravit sibi à Christo dicta fuisse, quod Evangelista verbis generalioribus expressit. *Qui dixit mihi omnia quacunque feci.* Non itaque timuit infamiam, ut Christi nomen celebraret; ut S. Paulus, qui ut Dei misericordiam erga se extolleret, & ut suis discipulis prodesset, vitæ suæ præterita mala, quæ contra Christum operatus est narrare non erubuit: uno ergo momento, & fidem concepit, & magnos progressus in ea fecit, facta illustre conversionis exemplum.

Vide autem admirabilem prædicationis ipsius, & dari Christo testimonii successum: 1. enim multi ex Samaritanis ad Christum accurrere, secundum illud Evangelistæ: *Cum venissent ergo ad illum Samaritani:* particula (ergo) consequentiam infert, ac si diceretur, propter mulieris dictum exierunt Samaritani ut venirent ad Christum, fidem ejus verbis habentes: nam cùm dixisset, *Venite, & videte;* propterea exierunt illi, & venerunt, ut viderent. Felix mulier, quæ tam multos adduxit ad Christum! 2. Multis persuasit, ut crederent eum esse Christum narrato quòd sibi contigerat miraculo: *Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum;* Christus venirent, eum & doctrinæ suæ propter verbum mulieris, testimonium præhiben-

benis: quia dixit mihi omnia quacun- que feci: 3. Occasionem dedit ipsi Christo plures convertendi, & eos, quos ipsa conuerterat, & in fide confirmandi, & verò etiam perficiendi: quod factum est duorum dierum spatio, quibus Christus, in eâ civitate commoratus est: Cum venissent ergo Samaritani, rogaverunt eum, ut ibi maneret. Et mansit ibi duos dies. Et multo plures crediderunt in eum propter sermonem ejus. Et mulieres dicebant: quia jam non propter tuam loquelam credimus; ipsi enim audivimus, & scimus, quia hic est verè Salvator mundi: Quasi dicerent se priùs credidisse propter ejus sermonem, sed nunc se majus habere credendi testimonium, ita ut credituri etiam fuissent, licet ab eâ nihil audivissent: Andivimus (inquiunt) quia, fides ex auditu: scimus autem; ut certam suam fidem ostendant, atque ab omni dubio liberam. Quid autem credant, exprimunt, nempe eum verè esse Salvatorem mundi, quod Christus dixerat Samaritanâ: non uno loco religionem definiendam, quasi tantum esset unius gentis Salvator, Iudæorum nempe, aut Samaritanorum, sed totius mundi. Articulus autem additus, habet emphasim quasi dicant, hic est Salvator ille, qui propriè, & verè omnes salvât: Venerunt enim multi ut salvarent, & Patriarchæ, & lex, & Prophetæ, & Angeli, sed hic est ille unicus, & verus Salvator. Porro hæc subita Samaritanorum conversio, præludium fuit, & primitiâ quædam vocationis gentium, idèò Christus voluit illam esse adèò illustrem, ut reverâ fuit.

Ex hoc toto discursu apparet quanta sit virtus, & efficacia gratiæ, quæ potuit indoctam, & rudem, immò etiam peccatricem

Tomus II.

fœminam, tam citò in veritatis Christi convertere Apostolam, ut facta sit ejus prædicator, & ad eum tam multos traxerit, cui paulò antè, aquam ad bibendum negaverat: Vnde scias neminem desperare debere, si modo gratiæ obedire velit. Quid enim potes obtendere, an ignorantiam, an vilem conditionem, & genus ignobile, an paupertatem, & rerum necessariorum indigentiam, an vero malam vitam præteritam, & pravas consuetudines? Cogita mulierem Samaritanam, pauperem, ignatam, adulteram, & fœminam multorum virorum. Cogita etiam Samaritanos homines idololâtras, & vel solo nomine execrandos. Sed in quàm multis illud Christi pronuntiatum impletum est? *Publicani, & meretrices præcedent vos in regnum Dei.* Quid quod illa mulier, non tantum ipsa salutem consecuta est, sed tam multos ad Christum adduxit, & tam multis causa fuit salutis? Sed nimirum ubi agnovit, non remansit, non se excusavit, sed omnia uno momento dereliquit, nec vel ad instans morata est. Secundo Quàm illa facilè; & quam promptè Samaritani crediderunt: Tu Iudæis similis, post tot visa miracula, post tot audita testimonia, non credis? Certè hic locum habet Christi argumentum: *Viri Ninivita surgent in judicio cum generatione ista, & condemnabunt eam: quia penitentiam egerunt in predicatione Iona. Et ecce plus quàm Iona, hic.* Et illa mulier nos condemnabit, sicut & Samaritani, qui tam facilè conversi sunt. Fœlices qui eorum exemplo, & credunt, & confitentur quia hic est verè Salvator Mundi, à quo & gratiam accipimus, & gloriam speramus.

Amen.